HAL
open science

Ipostaze discursive în ghidurile turistice despre România. Perspectivă evolutivă asupra mutaţiilor formale şi de conţinut

Ioana Daniela Balauta

▶ **To cite this version:**

Ioana Daniela Balauta. Ipostaze discursive în ghidurile turistice despre România. Perspectivă evolutivă asupra mutaţiilor formale şi de conţinut. Meridian Critic – Analele Universităţii "Ştefan cel Mare" Suceava, 2019, Memory, history, discourses, mentality, 32 (1), pp.113-120. hal-02935969

HAL Id: hal-02935969

https://hal.science/hal-02935969v1

Submitted on 10 Sep 2020

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

Ipostaze discursive în ghidurile turistice despre România. Perspectivă evolutivă asupra mutaţiilor formale şi de conţinut

Ioana-Daniela BĂLĂUŢĂ
Universitatea „Ştefan cel Mare" din Suceava
daniela.balauta@gmail.com

Abstract: In this article, we propose the evolutionary approach of the tourist guides about Romania, both from the Romanian space and the French one, in order to reveal the formal and content mutations. The discourse of the tourist guide is first of all descriptive-informative, but it also has appreciating and formative valences and induces the reader-traveler some socio-cultural representations corresponding to the age in which it is written. Socio-historical mutations are also reflected in the discourse of tourist guides, which becomes the mirror of these mutations encoded in speech at the time of enunciation. Revealing in this respect is our observation regarding the communist period of the Romanian history, when the discourse of the tourist guides was subject to ideological constraints imposing the circumvention of certain references representing taboo themes of the period: royalty, religious symbols, Saxon heritage in Transylvania, etc. An analysis of the discourse in the tourist guides, both from an evolutionary perspective and from a synchronous perspective, is a perceptible way of also surprising the formal changes that have taken place in this type of discourse.
Keywords: *tourist guide, ideological constraints, formal mutations, interdisciplinary, comparative perspective.*

Introducere

În cercetarea noastră, vom aborda din perspectivă evolutivă ghidurile turistice despre România, publicate în română şi în franceză, pentru a pune în evidenţă schimbările care au loc în ceea ce priveşte forma, dar şi conţinutul lor. Scopul nostru este să demonstrăm, cu argumente şi exemple, că mutaţiile socio-istorice se reflectă şi în discursul ghidurilor turistice, care pune în lumină un sistem de reprezentări înscrise în contextul socio-istoric. Mai precis, sub presiunea ideologică a cenzurii, în ghidurile turistice publicate în spaţiul românesc în perioada comunistă a istoriei noastre s-a produs eludarea unor referinţe istorice, culturale, religioase, care nu erau în acord cu ideologia regimului. După anul 2000, în ghidurile turistice, atît din spaţiul francez, cît şi din spaţiul românesc, se produc schimbări formale referitoare la punerea în pagină a textului. Noua prezentare grafică, avînd drept caracteristică o puternică fragmentare, bazată pe posibilităţile de evidenţiere tipografică, este însoţită şi de o iconografie bogată.

Corpus propus

Demersul nostru se bazează pe un corpus bilingv, constituit din ghiduri turistice imprimate în română şi în franceză. Pentru articolul nostru, am reunit un corpus format din ghiduri publicate între 1966 - 2018. Pentru **limba română**, am ales ghidurile turistice următoare: *România – ghid turistic*, Editura Meridiane, Bucureşti, 1967. (RoGT 1967); *România – ghid*, Editura Meridiane, Bucureşti, 1968. (RoG 1968); *România: ghid turistic*, Editura Ad Libri, Bucureşti, 2007. (RoGT 2007); *România*, Editura Ad Libri, Bucureşti, 2015. (RoGT 2015). Pentru **limba franceză**, sînt pertinente pentru analiza noastră următoarele ghiduri: *Roumanie*, Les Editions Nagel, Genève, Paris, 1966. (RouN 1966); *Roumanie, Les guides bleus* – Hachette, Paris, 1981. (RouGB 1981); *Guides Bleus Évasion. Roumanie*, Hachette Tourisme, Paris, 2004. (RouGB 2004); *Le guide du routard. Roumanie*, Hachette Tourisme, Paris, 2018. (RouGR 2018).

Ghidul turistic – mărturie a epocilor şi a societăţilor

Imaginea culturală însoţeşte evoluţia practicilor sociale în discursul turistic, după cum remarcă Annabelle Seoane [Seoane, 2013: 23], sprijinindu-şi afirmaţia pe constatarea lui Patrick Charaudeau referitoare la discursul mediatic; discursul turistic poate fi deci „o oglindă a societăţii" în care se reflectă identitatea (socială, culturală, istorică) a epocii. În opinia noastră, reprezentările socio-culturale induse cititorului-călător corespund epocii în care sînt scrise ghidurile, iar mutaţiile socio-istorice (includem aici şi constrîngerile ideologice specifice perioadei comuniste) se reflectă şi în discursul ghidurilor turistice.

Conform lui Teun A. van Dijk [Van Dijk, 2006], se poate observa că relaţiile între discurs şi ideologii politice sînt de obicei studiate în termeni de structuri ale discursului politic: utilizarea itemilor lexicali „deturnaţi", construcţii sintactice active sau pasive, metafore etc., însă doar conţinutul poate fi supus constrîngerilor ideologice, modificările sintactice sînt mai puţin vizibile: indiferent de ideologie, gramatica nu poate fi diferită. În acest sens, pornind de la consideraţiile lui Teun Van Dijk, şi din punctul nostru de vedere, constrîngerile ideologice se manifestă în privinţa a ceea ce se spune (conţinut), şi nu în privinţa a cum se spune, de exemplu, în ghidurile turistice redactate în perioada comunistă, erau eludate unele informaţii care deranjau ideologic, mai ales dacă vizau zone tabuizate: religie, regalitate, patrimoniu saxon etc.

Ateismul filosofic-marxist presupunea o atitudine combativă faţă de reprezentările mistico-religioase, de aceea în ghidul turistic despre România, publicat la Editura Meridiane în 1968, în articolul despre Mănăstirea Voroneţ se precizează că „monumentul se remarcă printr-o excelentă pictură exterioară, formată din compoziţii inspirate din viaţa epocii şi de folclor, operă a unor meşteri populari anonimi, unică şi neîntrecută prin măreţia coloristică şi valoarea artistică " [RoG, 1968: 160]. Or este cunoscut faptul că frescele reprezintă teme iconografice religioase, de provenienţă bizantină: *Rugăciunea tuturor Sfinţilor*, *Arborele lui Iesei*, *Judecata de Apoi*, însă punerea lor în frescă este o creaţie moldovenească cu certitudine, fapt dovedit şi de integrarea unor elemente locale (detalii arhitecturale, instrumente muzicale: bucium, cobză) şi istorice (turcii ca inamici damnaţi) în aceste teme religioase.

Comparativ, în ghidul *România*, publicat în limba română în 2015, se enumeră temele religioase care sînt pictate, fără a fi explicate în detaliu:

> Mănăstirea Voroneţ [...] este socotită o „adevărată Capelă Sixtină a Orientului". Faţada vestică a acestei remarcabile ctitorii din 1488 a lui Ştefan cel Mare este acoperită în întregime de scena *Judecăţii de Apoi,* pe peretele sudic este reprezentat *Arborele lui Ieseu*, alături de care apar portrete ale filozofilor Platon şi Aristotel, iar în partea superioară a

zidului nordic puteţi vedea scene precum *Păcatul lui Adam*, *Adam ară*, *Eva toarce lâna (Facerea lumii)*, *Zapisul lui Adam* şi *Vămile Văzduhului*. [RoGT, 2015: 101]

Remarcăm că această temă religioasă a *Judecăţii de Apoi*, deşi este foarte amplu reprezentată în frescele Mănăstirii Voroneţ, pe întreg peretele vestic, şi se desfăşoară pe cinci registre tematice, nu este explicată absolut deloc, autoarea ghidului presupune, probabil, că vizitatorii mănăstirilor au cunoştinţele necesare interpretării semnificaţiilor acesteia. Acest ghid are şi o versiune în limba franceză, publicată în 2017, care se adresează publicului străin, însă nu explică nici ea detaliile frescelor. In opinia noastră, această situaţie este inadaptată pentru un ghid cu adresabilitate orientată către străini ţi nu se poate compara, din acest punct de vedere, cu *Guide Bleu* care face apel la specialişti în istoria artei şi teologi pentru a aduce cele mai pertinente explicaţii.

Deşi se recunoştea oficial că România este un stat multietnic şi organizaţiile naţionalităţilor trebuiau să pună în aplicare „politica partidului de întărire a prieteniei, frăţiei şi unităţii dintre poporul român şi naţionalităţile conlocuitoare" [Giurescu, 2010: 78], în ghidurile turistice despre România redactate în perioada comunistă nu se vorbeşte deloc sau este total diminuată importanta contribuţie a minorităţii saxone la construirea patrimoniului din Transilvania: oraşe, cetăţi, biserici fortificate:

> Sighişoara, semnalată de istorici încă din anul 1191, era cunoscută spre sfîrşitul secolului al XIII-lea sub numele de „Castrum Sex", iar în documente din 1435, sub numele românesc de Sighişoara. Alcătuită din oraşul de jos, pe cîmpie, şi oraşul de sus, în care se află cetatea, Sighişoara a găzduit, între zidurile sale, puternice bresle de meşteşugari care au contribuit la realizarea fortificaţiilor ce apărau oraşul. Şi astăzi stau mărturie a bogatului trecut istoric 9 turnuri printre care cele ale cojocarilor, cositorarilor, măcelarilor, fierarilor. [RoGT, 1967: 167]

> În secolul al XII-lea Sibiul figurează în documente sub denumirea de Cibinum. In anul 1241 oraşul este devastat de tătari refăcîndu-se însă relativ repede, ca urmare a dezvoltării meşteşugurilor şi comerţului. În secolul al XIV-lea Sibiul devine un important centru al meşteşugarilor. În acest timp oraşul îşi clădeşte o fortificaţie puternică din cărămidă, care îl înconjura în scopul apărării împotriva invaziilor turceşti. [RoG 1968: 131]

Comparativ, în ghidul *România*, publicat în 2015, se menţionează foarte explicit rolul important al comunităţii săseşti în construirea acestor oraşe cu aspect de burguri germanice (Sibiu, Sighişoara, Braşov etc.):

> Centrul istoric al Sibiului este un ansamblu unitar care contopeşte elementele arhitecturale tipice unui burg medieval germanic cu cele specifice barocului vienez. Veţi descoperi în Sibiu străzi înguste şi abrupte, de-a lungul cărora se aliniază vechi case săseşti de meşteşugari, [...], ziduri de incintă, bastioane şi turnuri alcătuind cîndva un redutabil sistem de apărare, pasaje, scări şi poduri care vă vor transpune de-a dreptul în Evul Mediu [...]. [RoGT, 2015:123]

Rescrierea istoriei faţă de exigenţele prezentului făcea parte din Programul PCR de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate, adoptat la Congresul al XI-lea al PCR din 1974, incluzînd o retrospectivă din Antichitate şi pînă în 1974, menită să sugereze că apariţia PCR din România (1921) se încadrează în dezvoltarea istorică a poporului nostru [Giurescu,

2010: 69]. Evident, după cum remarcăm, perioada regală şi referinţele istorice legate de ea deveniseră tabu, prezentarea Muzeului Peleş nu aduce niciun indiciu de acest fel:

> Turiştii pot vizita aici Muzeul Peleş, o construcţie în a cărei arhitectură predomină stilul renaşterii germane. În interior, castelul prezintă o varietate de stiluri arhitecturale: stilul renaşterii italiene şi engleze, barocul, rococo-ul, hispano-maur, predominînd însă stilul renaşterii germane. Castelul are 160 de camere şi săli în care pot fi văzute diferite obiecte ornamentale, covoare orientale, sculpturi fine din fildeş, vaze din cele mai renumite porţelanuri şi cristale etc. [RoGT, 1967: 67]

În ghidul *România*, publicat în 2015, scurta descriere a Muzeului Peleş începe chiar cu această precizare că familia regală a construit această reşedinţă de vară:

> Fermecat de împrejurimile Sinaiei, Carol I de Hohenzollern-Sigmaringen, primul rege al României, a hotărât să-şi stabilească reşedinţa de vară aici, construind, între 1875 şi 1883, **Castelul Peleş.** [RoGT, 2015: 46]

Bineînţeles, şi marile realizări obţinute în toate domeniile erau menţionate şi în ghidurile turistice care trebuiau să reflecte realizările socialismului. Din descrierea itinerariilor turistice incluse în *România – ghid*, redactat de Vasile Cucu şi publicat în 1968 la Editura Meridiane, aflăm pentru ce aspect (în unele cazuri, fiind singurul menţionat) ar merita să acordăm atenţie unor localităţi aflate pe traseul prezentat:

> Km 177: Slatina, oraş reşedinţă a judeţului Olt, important centru al industriei de aluminiu. Aici a intrat, parţial, în funcţiune un mare combinat de aluminiu, care marchează totodată o nouă ramură a metalurgiei neferoase în România. [RoG, 1968: 8]

> Km 51: Rovinari, localitate intrată în istoria ţării în anul 1950. De la această dată au început aici exploatările de cărbune, Rovinari devenind un centru important al cărbunelui lignit. [RoG, 1968: 10]

În ghidul turistic despre România, publicat la Editura Meridiane în 1967, la elaborarea căruia au contribuit Şerban Cioculescu şi Ion Marin Sadoveanu, remarcăm pînă şi armonizarea epocilor istorice:

> Multe şi vechi mănăstiri voievodale amintesc un trecut de slavă, pe care numai prezentul îl pune în lumina sa adevărată. Către sud, în depresiunea Tazlău-Caşin, scăldată de apele Tazlăului, Oituzului şi Caşinului, la Borzeştii copilăriei voievodului Ştefan cel Mare întîlneşti cîteva mari construcţii ale socialismului: termocentrala, combinatul de cauciuc sintetic, rafinăria de petrol. [RoGT, 1967: 18]

Constatăm, însă, că şi publicaţiile străine de acest tip, respectiv ghidurile turistice, pot fi supuse unor constrîngeri ideologice, după cum remarcăm în anumite conţinuturi din *Ghidul Nagel* despre România.

Enciclopediile de voiaj Nagel sau *Guides Nagel*, prezentări sobre şi elegante, cu remarcabile descrieri erudite ale siturilor şi cu informaţii practice (căi de comunicaţie, monedă, preţuri, cumpărături, adrese de hoteluri şi tarife de cazare) la sfîrşitul volumului, publică în 1966 un ghid dedicat României, avînd 384 de pagini. Din *Nota Editorului,* situată la începutul ghidului, aflăm că nici un ghid despre România nu exista atunci cînd s-a decis

începerea lucrului de către echipă şi că, după război, România rămăsese puţin deoparte faţă de ampla mişcare turistică europeană [RouN, 1966: 10]. Tot în *Nota Editorului* descoperim ca unele informaţii au fost puse la dispoziţie de către autorităţile române şi celebrul O.N.T. „Carpaţi", ceea ce explică faptul că, uneori, regăsim viziunea oficială a regimului politic de atunci din România, şi anumite informaţii de ordin istoric şi cultural sînt supuse cenzurii sau prezentate într-o lumină defavorabilă:

> Servant les intérêts des gros propriétaires terriens et de la bourgeoisie ; qui s'efforcent d'attirer les capitaux étrangers, surtout les capitaux allemands, les milieux conservateurs installent sur le trône un représentant de la famille des Hohenzollern (Charles Ier). [RouN, 1966 : 21]

În prezentarea Mănăstirii Voroneţ, de exemplu, se pune accentul pe elementul istoric, afirmîndu-se că frescele exterioare expun tema luptei contra turcilor:

> Les **fresques extérieures,** à dominante bleue, exposent le thème de la lutte contre les Turcs ; elles utilisent de la poudre de lapis-lazuli (ce qui explique l'intensité des bleus) et ont admirablement résisté à quatre siècles d'intempéries et de dégradations. [RouN, 1966 : 273]

Evident, acest element istoric (al turcilor-inamici) există, însă integrat în fresca monumentală care reprezintă tema religioasă *Judecata de Apoi*, care include în grupurile celor damnaţi pe evrei, pe turci, dar şi pe armeni.

Realizările epocii de transformare radicală a ţării (industrializarea masivă), începute după 1950, sînt menţionate în descrierea oraşelor, evident, şi în acest ghid publicat în limba franceză:

> Pendant la première moitié de notre siècle, Suceava ne fut qu'une ville sans grande importance, mais, de pair avec son industrialisation (combinat d'industrialisation du bois, de papier et de cellulose, fabrique d'oxygène, centrale thermique, etc.), elle s'est développée rapidement, témoin le fait que sa population a presque sextuplé entre 1948 et 1963 (69000 âmes en 1965). [RouN, 1966 : 265]

Aceleaşi procedeu utilizat de cenzură, respectiv eludarea temelor tabu, este caracteristic şi discursului din acest ghid turistic. La fel ca în ghidurile româneşti redactate în aceeaşi perioadă, nu este amintită contribuţia importantă a saşilor la realizarea patrimoiului arhitectural din Transilvania. În prezentarea oraşului Sighişoara, se vorbeşte despre breslele de artizani şi rolul lor important în construirea oraşului cetate, însă nu se precizează că erau saşi:

> Au XIVe siècle, Sighişoara devient ville libre et agrandit la petite citadelle qu'elle possédait depuis le XIIe siècle, chaque corporation d'artisans contribuant à la construction de l'une des tours et d'une partie des murailles. [RouN, 1966 : 204]

Schimbări formale, referitoare la punerea în pagină, în ghidurile turistice publicate după anul 2000

După cum reiese şi din analiza celor două ediţii ale *Guide Bleu* despre România, cea din 1981 şi cea din 2004, constatăm că în ghidurile turistice publicate după anul 2000 în Franţa se produc nişte schimbări formale importante. Pentru prima dată, după aproape 100

de ani, *Guide Bleu*, emblematic pentru spaţiul francez, şi-a adaptat şi el discursul provocărilor contemporane după anul 2000, modificînd macheta ghidului. Ediţia *Guide Bleu* din 1981 despre România prezintă la nivel formal o aşezare în pagină destul de epurată, aproape fără ilustraţii, cu texte destul de lungi, dispuse pe o singură coloană.

Ediţia din 2004 vine cu o nouă prezentare grafică bazată pe o puternică fragmentare a textului, pusă în evidenţă şi prin posibilităţile de evidenţiere tipografică şi sprijinită de o iconografie bogată:

> Une très grande *vi-lisibilité* découle des indications alphanumériques, des alinéas souvent sur-marqués par des « puces », de la présence de composantes iconiques (photographies, dessins et/ou infographie sous forme de cartes, de schémas) qui vont de la simple illustration à l'information majeure. [Adam, 2001 : 24]

Credem că, în ceea ce priveşte punerea în pagină, *Guide Bleu* din 2004 ilustrează foarte bine ideea că textul de acest tip exploatează din ce în ce mai mult faptul că ocupă un anume spaţiu material, elementele discursive fiind completate de elementele iconice şi de paratext. În acest sens, ni se pare foarte pertinent pentru a descrie discursul ghidurilor turistice şi conceptul de „tabularitate", utilizat de către Christian Vanderdorpe, ca fiind un principiu de scriere şi un program de lectură total diferit, raportîndu-l la „linearitate": « la possibilité pour le lecteur d'accéder à des données visuelles dans l'ordre qu'il choisit, en cernant d'emblée la section qui l'intéresse […] » [Vanderdorpe 1999 : 41]. Textul tabular formează astfel un mozaic pe care cititorul îl abordează după voia sa. [Vanderdorpe 1999: 42].

În opinia noastră, în conceperea ghidului, primează modul de lectură; contrar unui roman care se citeşte în mod linear, ghidul de călătorie este conceput şi pentru o lectură diferită, la faţa locului, iar informaţia trebuie să fie cît mai bine evidenţiată. În ediţia *Guide Bleu* din 2004 remarcăm utilizarea strategiilor pentru a marca scrisul şi pentru a oferi repere vizuale mai rapide: o prezentare a textului pe două coloane, o secvenţiere importantă în paragrafe scurte şi toate procedeele tipografice de reliefare: italice, caractere îngroşate, jocul privitor la dimensiunea caracterelor, dar şi combinarea acestora, ceea ce demonstrează că a avut loc o evoluţie formală importantă.

Ghidul Routard despre România a evoluat în ultimii 15 ani, producându-se, poate, şi o „contaminare" (termen utilizat de Annabelle Seoane, 2013) cu alte media, în sensul că, ni se pare ingenioasă soluţia găsită de către echipa redacţională pentru a aduce şi ilustraţii: prin introducerea codului QR în paginile despre obiective mai importante, care dă acces, prin intermediul Internetului, la galeria de fotografii care ilustrează obiectivul respectiv (în ediţia 2018/2019). Dimensiunile textelor de prezentare nu au avut de suferit prin utilizarea acestei metode, ci dimpotrivă, au fost îmbogăţite şi au fost introduse şi alte informaţii, care ţin mai degrabă de anecdotic, puse în evidenţă tipografic faţă de ediţia veche pe un fond de culoare roşie.

În spaţiul cultural românesc actual situaţia este diferită: deşi s-au înregistrat progrese în ultimele două decade, dinamica publicaţiilor de acest tip (ghidurile turistice) nu este nici pe departe la fel de importantă ca în spaţiul cultural francez. Cîteva apariţii notabile pot fi semnalate abia începînd cu anul 2007: *România: ghid turistic* (care în doar 96 de pagini prezintă cele mai vizitate areale turistice ale României), *România: ghid turistic şi istoric* (conceput să cuprindă cît mai multe dintre obiectivele turistice cu încărcătură istorică din România, grupate pe regiuni, în ordine cronologică), *România*, 2015. Doar două traduceri ale unor ghiduri generale despre România cu structura specifică, apărute în străinătate, au pătruns şi ele în spaţiul românesc: *Le Guide Vert Roumanie,* Michelin, în traducerea lui Eugen Damian şi a

Irinei Ohanisian, publicat de Editura Meteor Press în 2010 şi *Insight Guide România,* în traducerea Ioanei Moisi, publicat de Editura Aquila Logistic.

O abordare comparativă a celor două ghiduri ale Marianei Pascaru, cel din 2007 [RoGT, 2007] şi cel din 2015 [RoGT, 2015], ne permite să observăm cum a evoluat ghidul turistic în spaţiul românesc în această etapă istorică, după anul 2000 (însă, nu putem şti dacă autoarea a fost influenţată de apariţia în 2010 a celor două ghiduri străine traduse în limba română).

Observăm că, la nivel formal, se produce o evoluţie a modului de a organiza informaţiile, dar şi a aşezării în pagină. Ghidul din 2007 [RoGT 2007] organiza informaţiile privind prezentarea României (în doar 100 de pagini) sub formă de itinerarii regionale, după prezentarea datelor generale despre ţară, a cadrului natural, a unor date istorice şi a obiectivelor incluse în patrimoniul mondial UNESCO. Textele sînt destul de succinte, dispuse în pagină pe o singură coloană (despre Bucovina găsim 2 pagini cu informaţii generale şi fotografii şi încă patru pagini cu texte şi ilustraţii despre mănăstirile din patrimoniul mondial UNESCO), iar informaţiile practice (adrese, numere de telefon, orare de vizitare, etc.) lipsesc în totalitate.

În ghidul din 2015 [RoGT 2015], (care are aproape 200 de pagini), după ce găsim chiar la început elemente de noutate de tipul „top 10 al atracţiilor" („Cele mai frumoase 10 locuri din România" şi, respectiv, „Cele mai interesante 10 experienţe româneşti"), informaţiile ne sînt prezentate ţinînd cont de regiunile istorice, fiecare regiune avînd o descriere şi o hartă. Textul în pagină este organizat pe două coloane, sînt introduse informatiile practice (adrese, site-uri internet, căi de acces, telefoane, orare de vizitare). Ghidul prezintă o ilustrare mai bogată, la care se adaugă, uneori, şi informaţii de tip anecdotic, inserate în casete de text separate. Ca şi în ghidurile franceze, sînt utilizate elemente de paratext editorial: subtitluri, caractere îngroşate, ce constituie repere vizuale importante pentru lectura cititorului-călător.

Concluzii

Cadrul limitat al acestui studiu nu ne-a permis o abordare exhaustivă din perspectivă evolutivă a ghidurilor turistice despre România din cele două spaţii culturale. În primul rînd, aşa cum o confirmă şi corpusul ales, am încercat să evidenţiem faptul că discursul ghidului turistic se înscrie într-o epocă dată, iar conţinutul său este influenţat şi de mutaţiile socio-istorice caracteristice epocii în care a fost scris. În al doilea rînd, avînd în vedere că ghidurile turistice despre acelaşi referent, România, nu au fost analizate din perspectiva comparativă pe care ne-am propus-o noi, în spaţiul românesc şi în spaţiul francez, considerăm că este o modalitate pertinentă de surprindere a diferenţelor, dar şi a similitudinilor acestui tip de discurs. Înainte de anul 2000, diferenţele majore se manifestau în privinţa conţinutului: informaţiile din ghidurile româneşti erau supuse cenzurii, pe cînd ghidurile publicate în străinătate erau cenzurate doar în anumite circumsanţe, menţionate în studiul nostru. În urma analizei, putem observa că după anul 2000, ghidurile turistice despre România, în română şi în franceză, au ca proprietate comună o foarte puternică segmentare tipografică şi o largă exploatare a posibilităţilor de evidenţiere tipografică.

BIBLIOGRAFIE

Corpus de analiză:

Ghiduri turistice în limba română:

Cioculescu, 1967: Şerban Cioculescu (coordonator), *România – ghid turistic*, Bucureşti, Editura Meridiane.
Cucu, 1968: Vasile Cucu, *România – ghid*, Bucureşti, Editura Meridiane.
Pascaru, 2007: Mariana Pascaru, *România: ghid turistic*, Bucureşti, Editura Ad Libri.
Pascaru, 2015: Mariana Pascaru, *România*, Bucureşti, Editura Ad Libri.

Ghiduri turistice în limba franceză:

Beran, 1966: Dan Beran, *Roumanie*, Genève, Les Editions Nagel.
Gloaguen, 2018: Philippe Gloaguen, *Le guide du routard. Roumanie*, Paris, Hachette Tourisme.
Houliat, 2004: Bernard Houliat, *Guides Bleus Évasion. Roumanie*, Paris, Hachette Tourisme.
Monmarché, 1981: François Monmarché, *Roumanie, Les guides bleus*, Paris, Hachette.

Alte lucrări:

Adam, 2001: Jean-Michel Adam, «Entre conseil et consigne : les genres de l'incitation à l'action», în *Pratiques : linguistique, littérature, didactique,* n° 111-112, p. 7-38; disponible en ligne : https://doi.org/10.3406/prati.2001.2421https://www.persee.fr/doc/prati_0338_2389_2001_num_111_1_2421

Charaudeau, 1997: Patrick Charaudeau, *Le discours d'information médiatique. La construction du miroir social*, Paris, Nathan/Institut national de l'audiovisuel, apud Annabelle Seoane, 2013.

Giurescu, 2010: C. Dinu Giurescu, *România şi comunismul: o istorie ilustrată*, Bucureşti, Corint, p 78.

Seoane, 2013: Annabelle Seoane, *Les mécanismes énonciatifs dans les guides touristiques : entre genre et positionnements discursifs*, Paris, L'Harmattan, p. 23.

Vanderdorpe, 1999: Christian Vanderdorpe, *Du papyrus à l'hypertexte*, Paris, La Découverte, p. 41-42.

Van Dijk, 2006: Teun Van Dijk, « Politique, Idéologie et Discours », în *Semen*, 21, disponible en ligne : http://journals.openedition.org/semen/1970